

توسعه یکپارچه میدان نفتی هنگام؛ قدم جدیدی در تولید از میادین مشترک

علی مرادی: در صورتی که توافق ایران و عمان به منظور توسعه یکپارچه میدان نفتی هنگام به نتیجه برسد، میتوان امید داشت این شیوه در سایر میادین مشترک و به منظور جلوگیری از رقابت های مخرب به کار گرفته شود.

به گزارش خبرنگار مشعل نیوز، در سفر هفته گذشته ریاست جمهوری و هیأت همراه وی به کشور عمان، مهمترین محور مورد توافق، توسعه یکپارچه تنها میدان مشترک نفتی دو کشور، یعنی میدان هنگام بود.

جواد اوجی، وزیر نفت در این باره گفت: به عنوان محور اول توافق شد برای توسعه فازهای بعدی میدان نفتی هنگام که تنها میدان مشترک دو کشور است کمیته ای فنی مشترک تشکیل شود تا در قالب کارگروهی مشترک و تیم مشترک، این میدان به صورت یکپارچه توسعه داده شود.

وزیر نفت افزود: بهره برداری یکپارچه که در منطقه ما بی سابقه است

و برخلاف بهره‌برداری رقابتی سبب می‌شود مخزن میدان مشترک آسیب نبیند و برداشت از مخزن به‌صورت صیانتی اتفاق بیفتد.

بهره‌برداری یکپارچه و مشارکتی در مقابل بهره‌برداری رقابتی

یکپارچه سازی توسعه میدان یعنی کل میدانی که حدفاصل قلمرو مرزی دو یا چند کشور قرار دارد، به‌صورت یک واحد در نظر گرفته شود و به جای آنکه هریک از کشورهای ذی‌نفع به‌طور جداگانه از بخشی از میدان در محدوده قلمرو مرزی خویش به‌صورت مستقل بهره‌برداری کنند، با هم توافق می‌کنند که کل میدان را به‌صورت یک واحد و توسط یک شرکت بهره‌بردار واحد که مورد تأیید طرفین است توسعه دهند و منافع حاصل از آن، همچنین هزینه‌های بهره‌برداری و توسعه میدان به نسبت قدرالسهم توافق‌شده بین آنها توزیع شود.

این شیوه توسعه در مقابل قرارداد توسعه مشترک است که در نوعی توافق بین دو یا چند کشور برای توسعه و بهره‌برداری مشترک به نسبت سهم توافق‌شده از منابع نفت و گاز کشف‌شده در یک منطقه مشخص است که دولت‌های ذی‌نفع نسبت به آن حق مالکیت دارند.

توسعه یکپارچه میادین مشترک در خاورمیانه موضوعی است که با وجود حجم بالای ذخایر نفت و گاز در این جغرافیا از جهان، هیچگاه انجام نشده و این موضوع باعث شده تا برداشت غیر صیانتی از میادین مشترک، منجر به حبس منابع زیرزمینی و از دست رفتن آن برای همیشه شود. این موضوع برای ایران که با ۲۸ میدان مشترک هیدروکربوری جزو کشورهای دارای بیشترین میدان مشترک است اهمیت دو چندانی پیدا می‌کند.

غفلت از توسعه یکپارچه منابع مشترک در خاورمیانه در حالی است که اغلب میادین مشترک در کشورهای اروپایی از جمله میادین مشترک دریای شمال همواره به‌صورت یکپارچه توسعه پیدا می‌کند که این موضوع علاوه بر کاهش هزینه‌های تولید از میادین، باعث برداشت حداکثری نفت و گاز نیز شده است.

تأکید چندساله کارشناسان بر توسعه یکپارچه میادین

در سال‌های گذشته نیز کارشناسان و پژوهشگران مکرراً بر بهره‌برداری یکپارچه میادین مشترک تأکید کرده‌اند. به طور مثال در مقاله «بررسی امکان همکاری با همسایگان جهت یکپارچه سازی میادین مشترک نفتی: با نگاهی به کشور عراق» که با مشارکت جمعی از اساتید

دانشگاه‌های علامه و تهران نوشته شده است ضمن تعریف این شیوع توسعه‌ای و مزایای آن، تحلیل وضعیت فعلی میادین مشترک و بررسی قوانین و مقررات فعلی شرکت ملی نفت در توسعه میادین بر لزوم میادین مشترک با کشورهای که حدود مرزی آنها با ایران مشخص است (مثل عراق و قطر) و با در نظر داشتن نگاه بلند مدت تأکید می‌کند. جدول زیر حاصل یافته‌های این پژوهش است:

جدول ۱. مقایسه مزایا و مشکلات روش‌های یکپارچه‌سازی و توسعه مشترک

توسعه مشترک		یکپارچه سازی	
مشکلات	مزایا	مشکلات	مزایا
لزوم در نظر گرفتن ادعای مالکیت طرفین نسبت به منطقه مشترک	امکان بهره برداری از منابع نفت و گاز موجود در منطقه مشترک مورد اختلاف بین دو یا چند کشور	ضرورت مشخص بودن حدود مرزی بین دو کشور	جلوگیری از صرف هزینه های مضاعف جهت تولید از یک میدان مشترک
ضرورت وجود اراده سیاسی قوی در کشورهای ذینفع برای توسعه مشترک	عدم نیاز به تعیین دقیق حدود مرزی بین کشورها	احتمال عدم برابری قدرت چانه زنی طرفین برای تعیین سهم از منافع و هزینه های میدان	امکان برداشت نفت و گاز به صورت بهینه و کارا و جلوگیری از صدمه زدن به مخزن
لزوم وجود روابط حسنه سیاسی بین کشورهای ذینفع	حفظ حق حاکمیت هر یک از کشورها بر منطقه مشترک	ضرورت وجود توافق سیاسی بالا بین کشورهای ذینفع در میدان مشترک	تبادل اطلاعات مربوط به میدان مشترک بین طرفین
میزان نیاز هر یک از کشورهای ذینفع به منابع هیدروکربوری موجود در منطقه مورد اختلاف	کمک به کاهش و یا رفع اختلاف بین کشورها در رابطه با منابع موجود در منطقه مشترک	تغییر شرایط مخزن/میدان در طول دوره بهره برداری نسبت به زمان انعقاد قرارداد اولیه یکپارچه سازی و نیاز به بازنگری مفاد قرارداد پس از مدت زمان معین	جلوگیری از رقابت بین طرفین در بهره برداری از میدان مشترک به منظور کسب منافع بیشتر

منبع: یافته های تحقیق

همچنین فریدون برکشلی، مدیر مؤسسه مطالعات انرژی وین در مصاحبه‌ای با تأکید بر اینکه برای تحقق بهره‌برداری یکپارچه از میادین مشترک نفتی، دسترسی بین‌المللی جهت جذب سرمایه و فن‌آوری لازم است، گفت: خوشبختانه قواعد و پروتکل‌های بین‌المللی و رسمی هم برای این منظور

طراحی و تدوین شده است. در هر حال تردید ندارم که منابع نفتی متعارف خلیج فارس در کمتر از ۲۰ سال، کفاف تقاضای جهانی را نمیدهد. منطقه ما دیر یا زود لازم است به فکر بهره‌برداری از نفت شیل در خشکی و فلات قاره باشد. در این صورت بهره‌برداری یکپارچه، از جهات مختلف بایستی که توسط کشورهای منطقه مورد توجه قرار گیرد.

وی افزود: اکنون روابط دو کشور در پارس‌جنوبی که موفق‌ترین نمونه استفاده ذخایر مشترک را ما تجربه می‌کنیم، سلامت مخازن را تأمین نمی‌کند، بلکه مسابقه برداشت بیشتر مابین ایران و قطر در جریان است. در این مسابقه ناسالم، در دراز مدت هر دو کشور ممکن است متضرر شوند.

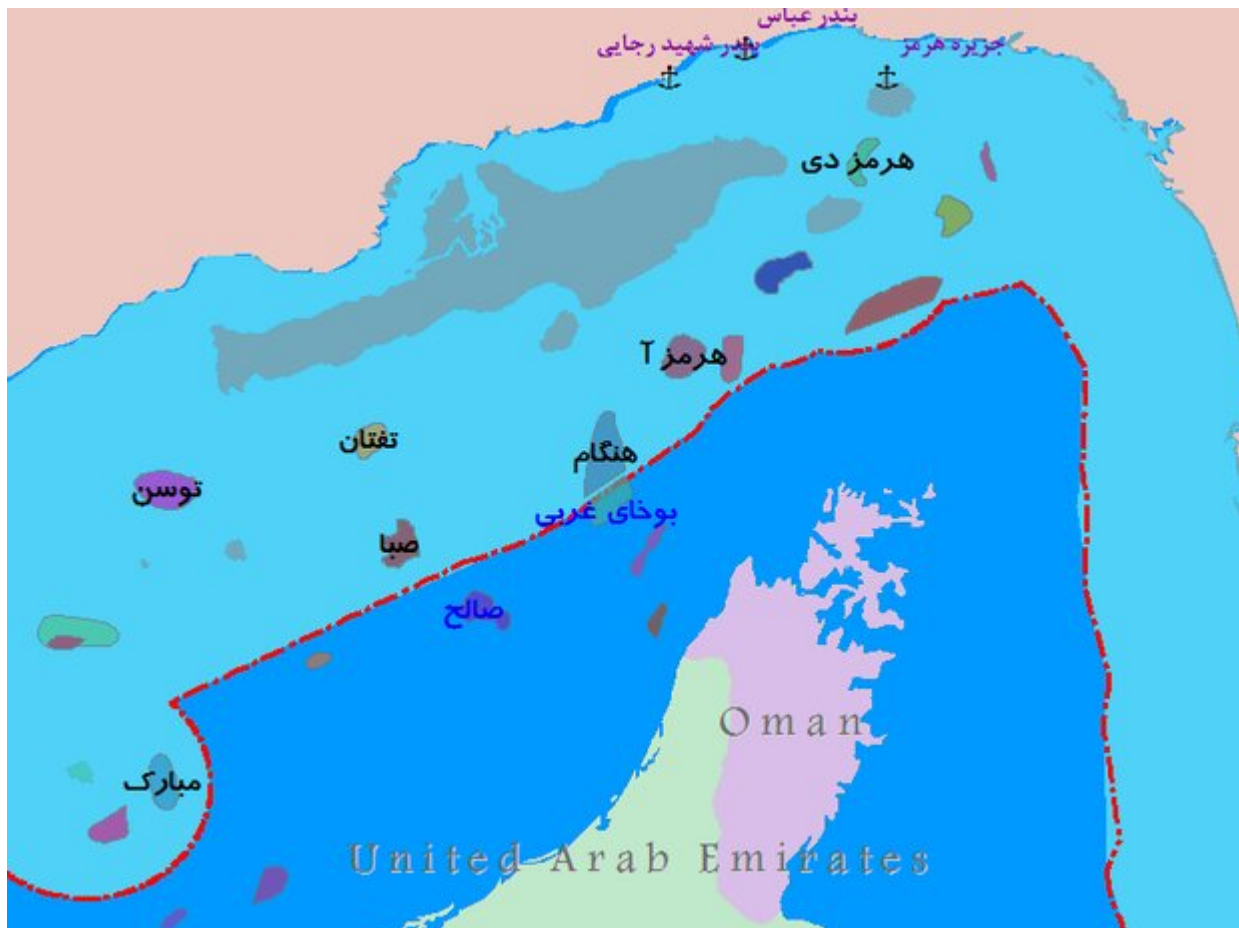
میدان نفتی هنگام؛ میدانی با ویژگی‌های فنی منحصر به فرد

میدان نفتی هنگام میدان مشترک بین ایران و عمان است، این میدان در تنگه هرمز در بخش شرقی خلیج فارس و ۴۵ کیلومتری جزیره قشم واقع شده که حدود ۸۰ درصد در آب‌های ایران و ۲۰ درصد دیگر آن در آب‌های کشور عمان قرار گرفته است. نفت خام درجای این میدان بیش از ۷۰۰ میلیون بشکه و گاز طبیعی درجای آن حدود ۲ تریلیون فوت مکعب است.

میدان نفتی هنگام در طرف عمانی به نام بخاء غربی شناخته می‌شود، میدان مشترک هنگام در سال ۱۹۷۲ میلادی کشف و حضور هیدروکربن توسط حفاری اولین چاه هنگام از سوی ایران در سال ۱۹۷۵ میلادی اثبات شد.

این میدان نفتی یکی از مرغوب‌ترین میادین نفتی جهان است و نفت تولید شده در این میدان با درجه چگالی ۴۲ API سفید رنگ است که به دلیل سبک بودن فوق‌العاده آن است.

طرح توسعه بهره‌برداری این میدان در تیرماه سال ۹۲ افتتاح شد و به گفته مدیرعامل شرکت نفت فلات قاره ایران تولید این میدان تا ۳۰ هزار بشکه در روز ارتقا یافت. در حال حاضر اکنون تولید این میدان حدود روزانه ۱۴ الی ۱۶ هزار بشکه نفت خام و ۴۰ میلیون فوت مکعب گاز همراه است.

هنگام؛ دروازه ورود به تولید میانی در میادین مشترک میشود؟

توسعه یکپارچه میدان نفتی گام بسیار بلندی برای تحقق تولید میانی نفت است. تولید میانی در صنعت نفت، رویکرد و شعاری است که پس از انقلاب اسلامی و با نگاه به بین نسلی بودن سرمایه نفت به صورت متعددی میان مسئولین نفتی تکرار شد و بهار نظر مفاهیم مهندسی مخزن، تولید میانی به تولیدی گفته میشود که بالاترین میزان تولید را با حفظ دو ویژگی در خود داشته باشد؛ نخست آنکه این تولید باید قابل برنامه ریزی برای بلندمدت و در مرحله بعد، دارای قابلیت بازیافت حداکثری از مخازن نفتی باشد.

افزایش ضریب بازیافت نهایی، جلوگیری از چند برابر شدن هزینه های توسعه، جلوگیری از حفاری رقابتی غیرضرور و تولید میانی از مخزن یا میدان و فراهم شدن زمینه لازم برای تقویت مناسبات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و تبادلات فنی بین طرفین ازجمله فواید یکپارچه سازی میادین است.

در مقابل چالشهای و پیچیدگیهایی هم برای استفاده از این شیوه وجود دارد از جمله اینکه تعیین سهم طرفین در هزینه های سرمایه ای و

عملیاتی و همچنین سهم دو طرف در درآمدهای ناشی از فروش باید به طور دقیق در قرارداد مشخص شود.

همچنین دو کشوری که بنای انعقاد چنین توافقی دارند باید دارای مناسبات سیاسی و اقتصادی مستحکمی باشند که به نظر می‌رسید از این حیث مشکلی میان ایران و عمان وجود ندارد. در صورت موفقیت آمیز بودن این نوع قرارداد می‌توان امید داشت در آینده‌ای نزدیک شاهد توسعه یکپارچه میادین مشترک با کشور عراق (که بیشترین میادین مشترک ایران با این کشور است) و قطر باشیم.